

Téma:

**SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY
KKV-FEJLESZTÉS**

Időszak:

2013. október

Dátum:

2013. november 20.

SZÁZADVÉG
ALQJITVÁNY

SZÁZADVÉG
gazdaságkutató zrt.

STRATEGOPOLIS
KÖZMUNKA-ÉRTÉKELÉSI ÉS TÁJÉKOZTATÓ KÖZPONT

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

Tartalom

Vezetői összefoglaló.....	2
I. A KKV szektor általános jellemzése.....	4
1.1 Vállalati konjunktúra indexek	4
1.2 Emelkedik a beruházási kedv.....	5
1.3 MNB Hitelprogram	6
1.4 KKV hét novemberben	7
II. Elemzés	8
2.1 KKV-k foglalkoztatási szerepe és önfoglalkoztatás.....	8
2.2 Hitelombudsman intézménye	11
Franciaország.....	13
Belgium	13
Németország.....	13
Írország	14
Spanyolország	14
2.3 A vállalkozások regionális jellemzői	15

Vezetői összefoglaló

Az Európai Unió tagországaiban, a vállalkozások körében végzett bizalmi felmérések szerint októberben – a kiskereskedelem kivételével – minden szektorban javultak a vállalkozások várakozásai. Magyarországon a hasonló módszertan szerint végzett felmérés alapján a bizalmi index minden szektorban javult. A feldolgozóipari és kiskereskedelmi cégek várakozásait jelző mutató megközelítette a pozitív tartományt, az építőipari cégek hangulatát mérő index pedig meredeken emelkedik és távolodik a gazdasági válság utáni -50-es szint körüli mélyponttól, jelenleg -15 ponton áll szemben az EU27-ek -26,9-es értékével.

A GfK Hungária Piackutató intézet novemberben tette közzé aktuális vállalkozói felmérésének eredményeit. A kérdőíves lekérdezés eredményei szerint a megkérdezett vállalkozások 57 százaléka tervez valamilyen fejlesztést az elkövetkező öt évben. A fejlesztést tervező cégek 40 százaléka technológia technológiai újítást tervez, 26 százalékuk pedig létszámbővítést is. Elsősorban a közepes vállalkozások készülnek beruházásra.

Bár a vállalati szektor még nem számít nettó hitelfeltevőnek az MNB hitelintézetek összevont mérlegéről készített legújabb jelentése szerint, a Növekedési Hitelprogram kedvező jelei már felfedezhetők a statisztikákban. Összességében a Növekedési Hitelprogram hatására nőtt a hitelkeresletet. A kamatcsökkentés hatása ugyanakkor még nem érezteti hatását, az egyéb hiteltermékek iránti kereslet érdemben nem emelkedett. Fontos megjegyezni, hogy a kereskedelmi bankok a Növekedési Hitelprogramot a portfólió tisztítására is felhasználják, azaz a korábbi rossz minősítésű hiteleiket „alakítják át” kedvezőbb minősítésre. Ez önmagában nem ellentétes a program szándékaival, hiszen a pénzügyi közvetítő rendszer hitel-portfóliójának javulása közvetett módon hozzájárul a hitelkínálat növekedéséhez.

A Növekedési Hitelprogram első üteme lassú fordulatot eredményezett, a KKV-k egyértelműen könnyebben jutnak olcsó forráshoz. A hitelkínálat növelése érdekében tett lépések pozitívak, a vállalkozások hitelkeresletének érdemi elmozdulására van szükség.

A válság hatására a versenyszférában csökkent a foglalkoztatás, a nagyvállalatoknál nagyobb, KKV-nál kisebb mértékben. A csökkenés a KKV-kon belül a kisebb vállalkozásoknál kevésbé volt intenzív, a nagyobbaknál erősebb volt, ami azt jelenti, hogy tovább csökkent az átlagos vállalatméret.

Az önfoglalkoztatóvá válás az Európai Unióban preferált terület, azonban látni kell, hogy a hazai KKV szektorban már így is meglehetősen magas az önfoglalkoztatók aránya. Gyakori, hogy azok is vállalkozóként igyekeznek jövedelmet szerezni, akik, ha tehetnék, inkább alkalmazottak lennének. A tapasztalatok alapján a lehetőség orientált vállalkozásokban általában benne van a növekedés lehetősége (és ezáltal a további foglalkoztatás), míg a kényszer orientáltakban az esetek meghatározó hányadában nem. Ezért az önfoglalkoztatás szerepe a magyar gazdaságban

érdemben akkor járulhat hozzá a foglalkoztatás növeléséhez, ha a lehetőség orientált önfoglalkoztatók száma nő, nem pedig a kényszer orientáltaké.

A közigazgatási egyeztetés előtt álló KKV Stratégia 2014-2010 javaslatot tesz a vállalkozói hitelekkel kapcsolatos mediátori intézmény bevezetésére. Az eszköz a források elérhetőségének javítása cél alatt valósulhatna meg. A még nem végleges, de társadalmi egyeztetésen túljutott dokumentum szerint „a bankok hitelezési hajlandóságának kisebb vállalkozások körében történő növelése érdekében megfontolandó lehet néhány OECD országban alkalmazott hitelmediátori intézmény (hitelombudsman) bevezetése, amely a finanszírozásra érdemes, de a banki kockázatkezelések által visszautasított kérelmezők ügyében közvetít, esetleg alternatív finanszírozásokat kínál.”

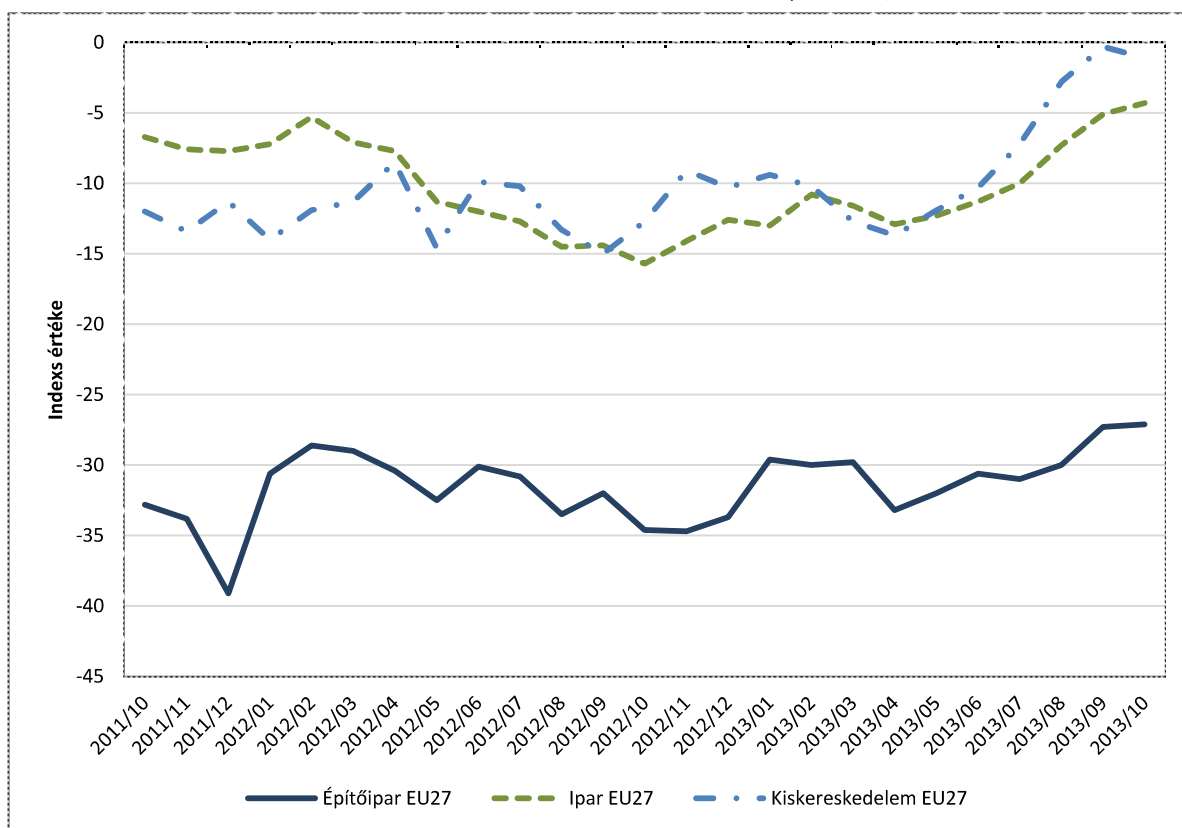
A hitel-mediációs intézmény tulajdonképpen az életképes, de a bankok által elutasított hitelkérelmek esetében fennálló információhiány csökkentését szolgálja vállalkozói szervezetek bevonásával. Az intézmények banki kockázatkezelési tapasztalattal rendelkező szakértői megvizsgálják a hitelkérelmet, és amennyiben azt támogatásra alkalmasnak találják – esetlegesen szükséges további információkkal történő kiegészítések után – a vállalkozás és a mediációs szakértő együtt viszi vissza a hitelkérelmet a bankhoz. A hitel-mediációs intézményre több országban állnak rendelkezésre tapasztalatok. Jelen tanulmányunkban a belga, ír, német, spanyol és francia példákat mutatjuk be. Az eddigi tapasztalatok szerint az eredményesség kulcsa a szoros együttműködés a kormányzati KKV-fejlesztési intézményrendszerrel és a kereskedelmi bankokkal.

I. A KKV szektor általános jellemzése

1.1 Vállalati konjunktúra indexek

Az Európai Unió tagországaiban, a vállalkozások körében végzett bizalmi felmérések szerint októberben – a kiskereskedelem kivételével – minden szektorban javultak a vállalkozások várakozásai. Az építőipari és feldolgozóipari cégek indexe enyhén javult szeptemberről októberre, míg a kiskereskedelem területén működő vállalkozások bizalmi indexe kissé mérséklődött. Ezzel együtt az utóbbi hónapokban egyértelműen pozitív trend bontakozott ki minden szektorban és az unió gazdaságáról érkező hírek inkább a várakozások további javulására engednek következtetni.

1. ÁBRA: BIZALMI INDEXEK ALAKULÁSA AZ EU27 ORSZÁGOKBAN (MÉRLEG, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA)

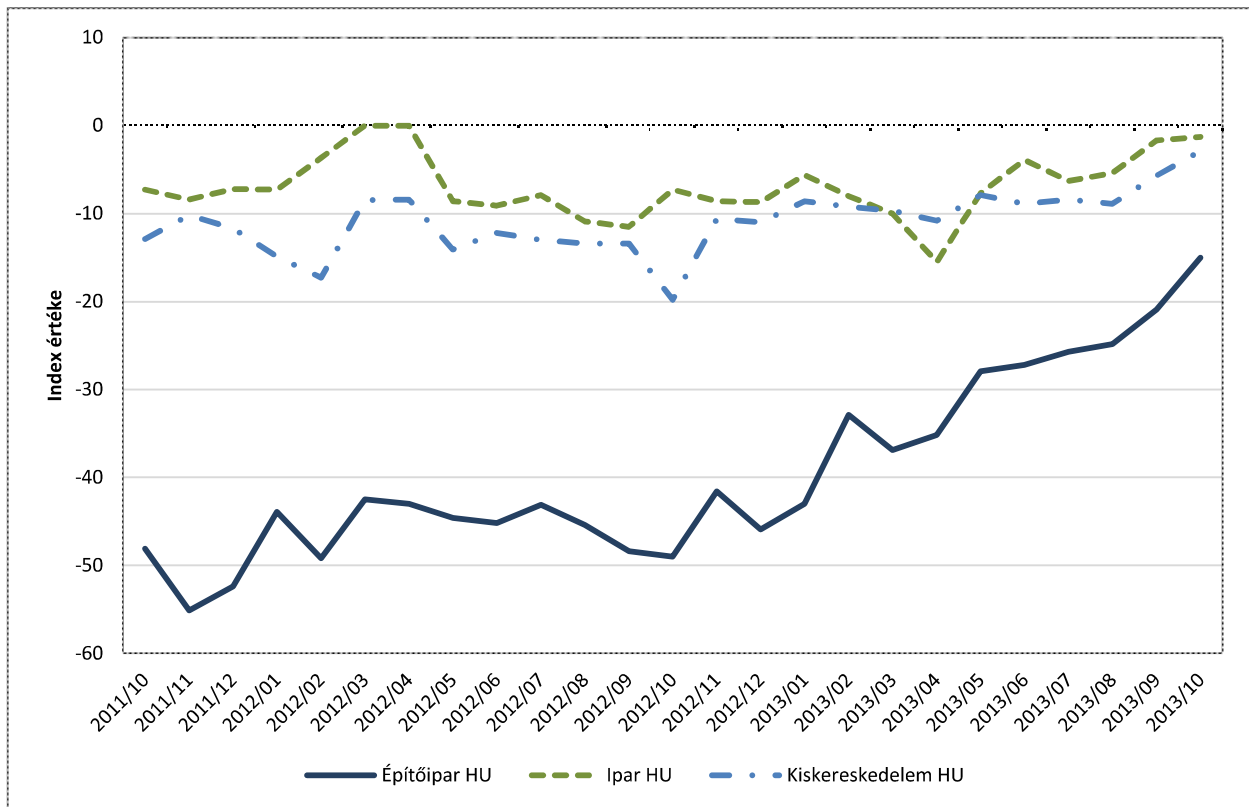

Forrás: Eurostat,

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=teibs020&plugin=1>

Magyarországon a hasonló módszertan szerint végzett felmérés alapján a bizalmi index minden szektorban javult. A feldolgozóipari és kiskereskedelmi cégek várakozásait jelző mutató megközelítetett a pozitív tartományt, az építőipari cégek hangulatát mérő index pedig meredeken emelkedik és távolodik a gazdasági válság utáni -50-es szint körüli mélyponttól.

2. ÁBRA: BIZALMI INDEXEK ALAKULÁSA MAGYARORSZÁGON (MÉRLEG, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA)

Forrás: Eurostat,

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=teibs020&plugin=1>

1.2 Emelkedik a beruházási kedv

A GfK Hungária Piackutató intézet novemberben tette közzé aktuális vállalozói felmérésének eredményeit. A kérdőíves lekérdezés eredményei szerint a megkérdezett vállalkozások 57 százaléka tervez valamilyen fejlesztést az elkövetkező öt évben. A felmérésben összesen háromszáz céget kerestek meg, a mintából pedig kihagyták a mikro-vállalkozásokat (0-10 főt foglalkoztató cégek).

A fejlesztést tervező cégek 40 százaléka technológia technológiai újítást tervez, 26 százalékuk pedig létszámbővítést is tervez. Az új épületek iránti igény az agrárszektorban tevékenykedő cégek körében magas (32 százalékuk öt éven belül meglévő gazdasági célú épületeinek felújítását, bővítését tervezi). Létszám-kategóriák szerint vizsgálva az 50-249 főt foglalkoztató, azaz a középvállalkozói körben jelentősebb a felújítási, bővítési kedv.

A felmérésben a beruházások tervezett összegére is rákérdeztek. A tervezett felújítások költségvetése az esetek túlnyomó többségében, 67 százalékban meghaladná az 5 millió forintot, míg az új építéseknel a legalább 10 milliós költségvetés 78 százalékkal általánosnak mondható. A beruházásokat elsősorban önerőből (71%), másodsorban pályázati forrásból (63%) valósítanak meg.

1.3 MNB Hitelprogram

Bár a vállalati szektor még mindig nem számít nettó hitelfelvevőnek az MNB hitelintézetek összevont mérlegéről készített jelentése szerint (azaz a törlesztések és a betét-elhelyezések meghaladják a hitelfelvétel összegét), a Növekedési Hitelprogram kedvező jelei már felfedezhetők a statisztikákban. A pénzügyi vállalatok hitelfelvétele szeptemberben már emelkedett. Június eleje és augusztus vége között 1295 milliárd forintnyi új (folyószámlahitelen kívüli) vállalati hitelszerződést írtak alá. Ebből 701 milliárd forint köthető a Növekedési Hitelprogramhoz. A portfolio.hu kalkulációja szerint ennek az összegnek megközelítőleg a fele tekinthető „új” hitelnek, a másik fele meglévő hitel kiváltásának.¹

Meg kell jegyezni, hogy a vállalati hitelkamatok a fenti időszakban emelkedtek. A változó kamatozású vagy legfeljebb egy évre rögzített kamatú vállalati hitelek kamatai – amelyekbe azonban az MNB növekedési hitelprogramjában folyósított hitelek nem tartoznak bele, mert azok jellemzően fix kamatozásúak – emelkedtek. A változó kamatozású hitelek átlagos kamata egymillió euró értékhatárig 6,85 százalék, annál nagyobb összegre 3,38 százalék volt szeptemberben, 48, illetve 18 bázisponttal magasabb, mint az előző hónapban. Amióta az MNB Monetáris Tanácsa tavaly augusztusban megkezdte a kamatcsökkentési ciklust és 7,00 százalékról szeptemberig 320 bázisponttal 3,8 százalékra csökkentette az alapkamatot, a vállalati hitelkamatok egymillió euró alatt 302, egymillió euró fölött 416 bázisponttal csökkentek.

A K&H Bank kérdőíves felmérést végzett októberben a vállalkozások körében a Növekedési Hitelprogram megítéléséről². A bank felmérése szerint azok közül a vállalkozások közül, amelyek az első körben nem vettek részt, csupán minden harmadik jelezte, hogy a második szakasz érdekli őket. A megkérdezett vállalkozások csupán 72 százaléka hallott a programról. Közülük 63 százalék egyáltalán nem foglalkozott a hitel nyújtotta kedvező lehetőségekkel, csaknem minden hetedik cég pedig mindössze az érdeklődésig jutott el.

Azok a vállalkozások, amelyek részt vettek a programban, leginkább forgóeszköz-finanszírozásra fordították a pénzt. Ezt követte a hitelkiváltás, illetve egy folyamatban lévő beruházás támogatása.

A megkérdezett cégvezetők többsége úgy gondolja, hogy a kedvezményes hitelkeretből inkább a nagyobb vállalkozások jutottak forráshoz, nem a mikro- és kisvállalkozások. A felmérés szerint a megkérdezett cégek 51 százaléka úgy gondolja, hogy a KKV-k beruházásai inkább a piaci lehetőségeken, gazdasági kilátásokon és a környezeten múlnak, 34 százalék szerint tudják a kedvezményes hitelakciók tartósan növelni a KKV-beruházásokat.

¹ http://www.portfolio.hu/vallalatok/penzugy/fordulatot_hozott_az_mnb_hitelprogramja.191287.html

² http://www.piacprofit.hu/kkv_cegblog/inkabb-piaci-lehetoseg-kene-de-azert-a-hitelt-is-varjak-a-cegek/

Látható tehát, hogy a Növekedési Hitelprogram növelte a hitelkeresletet, a korábbi negatív trend egyértelműen megtört. A kamatcsökkentés hatása ugyanakkor még nem érezteti hatását, az egyéb hiteltermékek iránti kereslet érdemben nem nőtt. Fontos megjegyezni, hogy a kereskedelmi bankok a Növekedési Hitelprogramot a portfólió tisztítására is felhasználják, azaz a korábbi rossz minőségű hiteleiket „alakítják át” kedvezőbb minősítésre. Ez önmagában nem ellentétes a program szándékaival, hiszen a pénzügyi közvetítő rendszer hitel-portfóliójának javulása közvetett módon hozzájárul a hitelkínálat növekedéséhez.

A Növekedési Hitelprogram első üteme tehát nem volt látványos (éves szinten 0,4 százalékos volt az állomány növekedése) de mégis egyfajta fordulatot eredményezett. A második ütemben tovább nő a hitelkínálat, ami hozzájárulhat a hitelkereslet emelkedéséhez.³

Ahogy arról a korábbi jelentéseinkben részletesen írtunk a program második üteme 500 milliárd forintos kerettel indult október elején. Ha ez a keret kimerül, az MNB dönthet annak megemeléséről (akár 1500 milliárd forinttal). Ez a program is három pillérből áll. Az első pillért az új hitelek jelentik, melyre a teljes, 2000 milliárd forintos keret 90%-a, azaz 1800 milliárd áll majd rendelkezésre. A második pillér a régi hitelek kiváltására szolgál. Erre a keret 10 százaléka áll rendelkezésre vagyis 200 milliárd forint. A harmadik pillér a külső piacok felőli sebezhetőség csökkentése érdekében már korábban is felajánlott devizacsere ügyleteket takarja a hitelintézetek számára, amelyekkel kitettségük csökkenthető.

1.4 KKV hét novemberben

November 25 és 30. között tartják az Európai KKV Hetet.⁴ A KKV-hét célja, hogy tájékoztatassa az érdekelteket, hogy az Európai Unió hogyan támogatja a mikro-, a kis- és a középvállalkozásokat; népszerűsítse a vállalkozói formát annak érdekében, hogy még többen – különös tekintettel a fiatalokra – mérlegeljék a vállalkozóvá válást valamint, hogy elismerést biztosítson a vállalkozóknak, amiért hozzájárulnak Európa jólétéhez, munkahelyeihez, innovációs tevékenységeihez és versenyképességéhez.

³ A program makrogazdasági vetületével ebben a jelentésben nem foglalkozunk.

⁴ http://ec.europa.eu/enterprise/initiatives/sme-week/documents/conference_programme_en.pdf

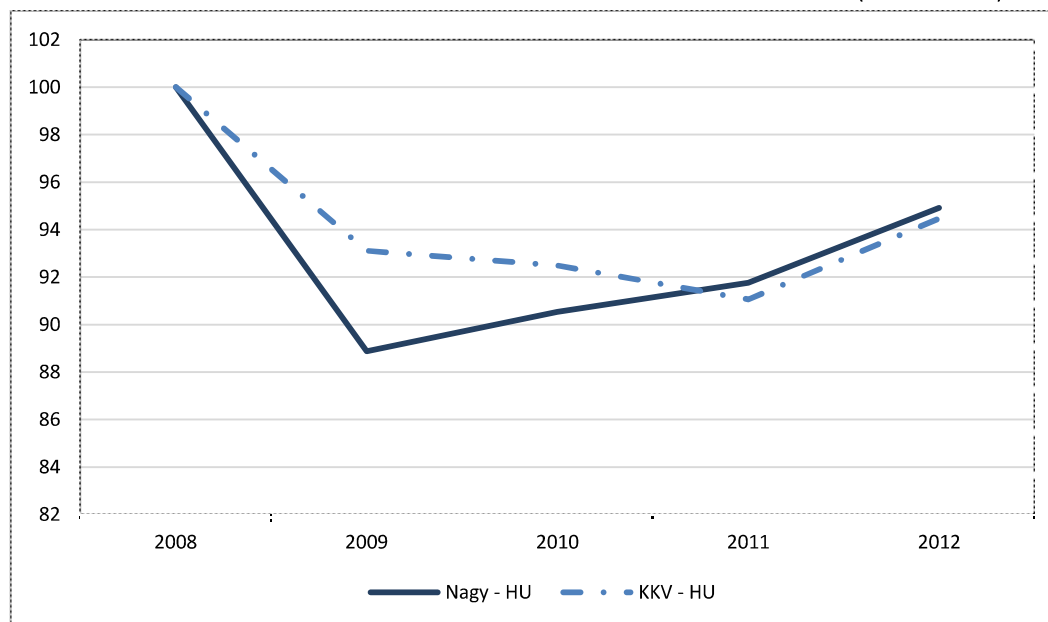
II. Elemzés

2.1 KKV-k foglalkoztatási szerepe és önfoglalkoztatás

A KKV-k foglalkoztatják az összes foglalkoztatott több mint hetven százalékát (Magyarországon 72 százalék, az unió átlagában 67 százalék a mutató értéke). Ezen kategóriába eső vállalkozások túlélési aránya és élettartama azonban – a nagyobb méretű vállalkozásokhoz képest – alacsonyabb. Ebből következőleg stratégiaileg két megoldás lehetséges: növelni ezen vállalkozások élettartamát, illetve minél könnyebbé tenni az új belépők megjelenését.

A gazdasági válság éveiben a KKV-knál foglalkoztatottak aránya és létszáma – ahogy a nagyobb méretű vállalkozásoknál is – jelentősen mérséklődött. A KKV-k körében a visszaesés kisebb mértékű volt, a felzárkózás, a növekedés azonban nehezebben indul be. Akár a hozzáadott érték mutató, akár a foglalkoztatottak száma alapján nézzük, a nagyvállalatok mutatói már 2010-ben javulásnak indultak, míg a KKV-k körében, ez csak 2012-ben kezdődött.

3. ÁBRA: FOGLALKOZTATOTTI LÉTSZÁM ALAKULÁSA MÉRETKATEGÓRIÁK SZERINT (2008=100)

Forrás: SBA Fact Sheet 2013

A válság elsősorban az 50-249 fő közötti közepes vállalkozásokat érintett. A foglalkoztatottak száma itt 88 százalékra süllyedt 2010-ben. Míg a nagyvállalatoknál egy éves mélypont után megindult a növekedés, addig a KKV-k körében – mérettől függően – kettő vagy három év után látszódnak csak a javulás jelei.

A KSH közlése szerint a működő vállalkozások által foglalkoztatottak száma a KKV-k minden szegmensében csökkent 2010-ről 2011-re. A nagyvállalkozásoknál a 2010. évi enyhe növekedés után 2011-ben ismét javult a foglalkoztatási mutató.

1. TÁBLÁZAT: A VÁLLALKOZÁSOK ÖSSZES FOGLALKOZTATOTTAINAK SZÁMA VÁLLALATI LÉTSZÁM-KATEGÓRIÁNKÉNT

	2008	2009	2010	2011
Mikro és kis-vállalkozás összesen	1.648.686	1.558.472	1.562.668	1.537.097
KKV összesen	2.144.206	2.011.764	2.003.429	1.977.945
250 főnél nagyobb	779.528	694.231	704.865	713.266
Összesen	2.923.734	2.705.995	2.708.294	2.691.211

Forrás: KSH

A társasági adóbevallást benyújtó vállalkozásokról részletesebb adatok állnak rendelkezésre.

2. TÁBLÁZAT: A KETTŐS KÖNYVVITELT VEZETŐ VÁLLALKOZÁSOK ÁLLOMÁNYI LÉTSZÁMA (EZER FŐ)

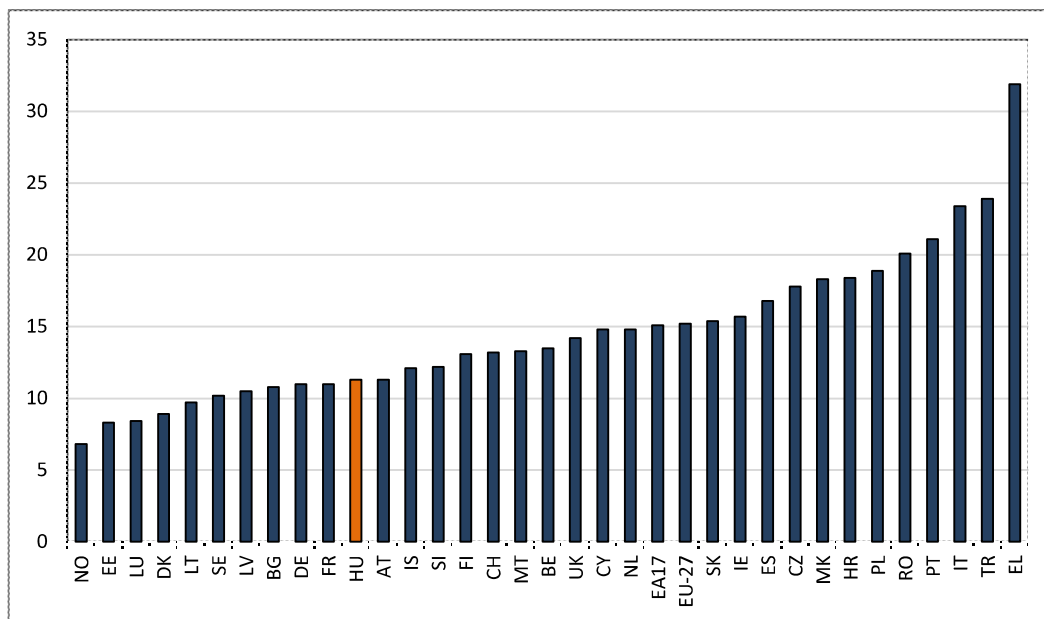
	2008	2009	2010	2011
0-1 fő	83,8	89,4	93,0	101,7
2-9 fő	419,8	413,8	425,9	439,6
10-49 fő	490,4	463,8	468,4	467,8
Mkv összesen	994,0	967,0	987,2	1009,1
50-249 fő	442,7	421,4	417,9	417,2
KKV összesen	1436,8	1388,5	1405,1	1426,3
250 főnél nagyobb	664,2	671,1	664,6	622,0
Összesen	2101,0	2059,5	2069,7	2048,4

Forrás: Adóbevallások alapján, Századvég saját számítás

A versenyképesség javítására való törekvés óhatatlanul ütközik a foglalkoztatottság-növelő törekvésekkel. Az új technológiák alkalmazása munkaerőt vált ki. A KKV-k foglalkoztatotti létszáma a piac bővülésével, a vállalkozás méretének növekedésével, egyúttal a túlélési esélyeinek javulásával emelkedhet. Ehhez olyan stratégiára van szükség, ami elsősorban a vállalkozások különböző fejlődési életszakaszainak megugrását segíti (akár tanácsadással, képzéssel akár finanszírozási eszközökkel). A kormány előtt lévő KKV Stratégia ezt a célt fogalmazza meg. Ezen túl azonban arra van szükség, hogy még többen akarjanak vállalkozni.

Az önfoglalkoztatóvá válást az Európai Unió is szorgalmazza. A közösségen belül jelenleg nagy szórások tapasztalhatók. Magyarország az alsó harmad elején helyezkedik el ebben a rangsorban, az Eurostat adatai szerint hazánkban az összes foglalkoztatott 11 százaléka önfoglalkoztató, míg a 27 tagállam átlaga kicsivel 15 százalék fölött húzódik.

3. ÁBRA: ÖNFOGLALKOZTATÁSI RÁTA (ÖNFOGLALKOZTATÓK AZ ÖSSZES FOGLALKOZTATOTT SZÁZALÉKÁBAN)

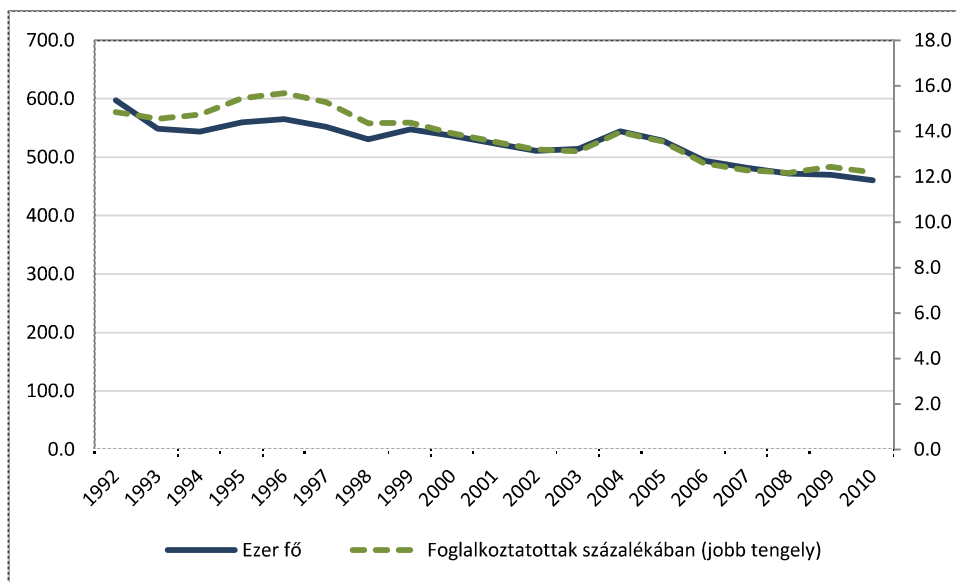

Forrás: Eurostat

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/images/f/fb/Self_employed_status%2C_2012.png)

A korábbi jelentéseinkben már részletesebben bemutatott vállalkozóvá válásra vonatkozó adatok szerint Magyarországon a vállalkozások elsősorban kényszer- és nem lehetőség-motiváltak. A vállalkozók társadalmi megítélése alacsony, a fiatalok kevésbé akarnak vállalkozni. (lásd GEM és GUESS⁵ felmérések)

4. ÁBRA: ÖNFOGLALKOZTATÓK SZÁMA ÉS ÖNFOGLALKOZTATÁSI RÁTA

Forrás: KSH, Munkaerő-felmérés

Megjegyzés: egyéni vállalkozók, segítő családtagok, társas vállalkozások tagjai

⁵ Utoljára 2006-ban volt GUESS felmérés a felsőoktatásban tanulók részvételével. Az aktuális felmérés eredményei jövő év elején várhatók.

A KKV foglalkoztatási potenciálja tehát alapvetően a vállalkozói környezeten múlik: mennyiben ad lehetőséget új vállalkozások születésének és mennyiben sikerül felszámolni a fejlődési szakaszok megugrásához szükséges szinteket.

2.2 Hitelombudsman intézménye

A közigazgatási egyeztetés előtt álló KKV Stratégia 2014-2010 javaslatot tesz a vállalkozói hitelekkel kapcsolatos mediátori intézmény bevezetésére. Az eszköz a források elérhetőségének javítása cél alatt valósulhatna meg. A még nem végleges, de társadalmi egyeztetésen túljutott dokumentum szerint „a bankok hitelezési hajlandóságának kisebb vállalkozások körében történő növelése érdekében megfontolandó lehet néhány OECD országban alkalmazott hitelmediátori intézmény (hitelombudsman) bevezetése, amely a finanszírozásra érdemes, de a banki kockázatkezelések által visszautasított kérelmezők ügyében közvetít, esetleg alternatív finanszírozásokat kínál.”⁶

A hitelkínálat és kereslet közötti feszültség 2007 óta a legtöbb OECD országban felerősödött, és ez gyakran a KKV hitelek elbírálásakor fellépő információs aszimmetria megnövekedésében mutatkozik meg. Az OECD és az Európai Bizottság is felhívja a figyelmet a KKV-k és a pénzintézetek közötti „hitelombudsman-jellegű” intézményekre, főleg olyan országokban ahol viszonylag magas az elutasított hitelkérelmek aránya. Márpedig az unió tagállamai között Magyarországon a harmadik legmagasabb a teljes mértékben elutasított hitelkérelmek aránya, illetve az egyik leginkább romló a hitelezési hajlandóság vállalatok általi megítélése. (SBA Fact Sheet 2012)

A hitel-mediációs intézmény tulajdonképpen az életképes, de a bankok által elutasított hitelkérelmek esetében fennálló információhiány csökkentését szolgálja vállalkozói szervezetek bevonásával.

Az Európai Bizottság az európai kisvállalkozói intézkedéscsomag (Small Business Act) felülvizsgálatáról szóló közleményében⁷ a KKV-k finanszírozáshoz jutásának könnyítése érdekében felhívja a tagállamokat, hogy alakítsanak ki „hitelombudsman-jellegű” intézményt a KKV-k és a pénzintézetek közötti együttműködés megkönnyítése érdekében.

Az OECD KKV és Vállalkozási Munkacsoportja (WPSMEE) 2010-ben felmérte a tagállamok pénzügyi válság hatásainak enyhítésére alkalmazott támogatási programjait, és azt a megállapítást tette, hogy a vállalkozói finanszírozás szintjének fenntartásában a kölcsönös garanciaszervezetek és a hitelmediációs intézmények bizonyultak a leghatékonyabb eszközöknek.⁸

⁶ http://www.kormany.hu/download/1/c2/e0000/KKV_strat_t%C3%A1rsadalmi_egyeztet%C3%A9sre.pdf

⁷ http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/small-business-act/index_en.htm

⁸ http://www.oecd.org/cfe/smes/Assessment_Government_Support_Programmes.pdf

A tapasztalatok alapvetően kedvezőek, de a hitelmediációs intézmények annyira új típusú állami beavatkozásnak minősülnek, hogy hosszú távú, pontosan megítélhető értékelések még nem állnak rendelkezésre a működésükről. A hitelmediációs intézmények felállítása mindenütt a hitelnyújtók és a KKV-k közötti információs aszimmetria csökkentésére irányul annak érdekében, hogy azok a projektek, amelyek életképes, megtérülő fejlesztésekre, üzletekre irányulnak, ne hiúsuljanak meg a finanszírozásukra irányuló hitelkérelmek elutasítása miatt.

A 2010-es OECD felmérés a kisvállalkozások és a finanszírozók között felmerült információs problémákat az alábbi fő típusokra osztotta:

1. A vállalkozás nem tájékoztatja a bankot pontosan a finanszírozási igényének okáról, a bank pedig a hiteldöntéssel kapcsolatos információigényét nem teszi világossá a vállalkozás számára.
2. A bank kezeseket vagy intézményi garancia bevonását kéri a hitelhez, a vállalkozás azonban nincsen tisztában azzal, hogy hogyan juthatna hozzá ezekhez a pótlólagos biztosítékokhoz.
3. A vállalkozás ugyan életképes projektekre kéri a finanszírozást, de erről nem tudja meggyőzni a finanszírozót.
4. A hitel elnyeréséhez a benyújtott üzleti terv lényeges átdolgozására lenne szükség.
5. A bank üzletpolitikája vagy helyi igazgatóságának felhatalmazása olyan belső szabályokat tartalmaz, amelyek csak szigorú korlátok között teszik lehetővé a hitelezést.
6. A vállalkozás meglevő hitelkeretének meghosszabbítása vagy korábbi hiteleinek megújítása során erős rugalmatlanságot alkalmaz a bank.

A hitel-mediációs intézmények az információ alapú konfliktusokat üzletpolitikai tanácsadással és a finanszírozási tárgyalásban való szakértői részvétellel kezelik. Az intézmények banki kockázatkezelési tapasztalattal rendelkező szakértői megvizsgálják a hitelkérelmet, és amennyiben azt támogatásra alkalmasnak találják – esetlegesen szükséges további információkkal történő kiegészítések után – a vállalkozás és a mediációs szakértő együtt viszi vissza a hitelkérelmet a bankhoz. A mediációs intézmény nem rendelkezik közhatalmi jogosítványokkal a hiteldöntés kieroszakolásában, de amennyiben a bank a mediátor véleménye ellenére is visszautasítja a hitelnyújtást, azt írásban meg kell indokolnia.

A hitelmediációs intézmények tevékenységükhöz kapcsolódóan a legtöbb országban támogatott KKV-finanszírozási konstrukciókat is közvetítenek. A hitelmediációs intézmények kisvállalkozás-finanszírozási intézményekkel való közvetlen kapcsolatuk alapján egyes országokban a vizsgált hitelkérelmekhez kapcsolódóan hitelgarancia odaítéléséről is dönthetnek, máshol az intézmény a garancia mellett egyéb támogatott részfinanszírozásról is intézkedéseket hozhat. Minden működő hitelmediációs intézmény jelentési kötelezettséggel bír kormányzati, pénzügyi felettes szervei felé.

Franciaország⁹

Az első hitelmediációs intézmény Franciaországban jött létre. A köztársasági elnök már 2008 októberében országos hitelmediátort nevezett ki a banki hitelezésben bekövetkezett problémák megoldásának előkészítésére. A 2009. július 27-én a bank- és KKV szektorok, valamint az állam képviselői megállapodást kötöttek a hitelmediáció bevezetéséről, amit eredetileg ugyan csak 2010 végéig kívántak fenntartani, de a gazdasági miniszter az intézkedést 2012 végéig meghosszabbította.

A francia hitelmediációs intézmény a Banque de France hálózatára épül, Médiateur du Credit aux Entreprises néven. Országszerte 105 mediációs iroda működik, amelyek a jegybanki irányítás mellett nagyszámú kinevezett mediátort alkalmaznak, elsősorban kamarák, a kereskedelmi bíróságok szakértői, valamint egyéb tanácsadók részéről. A mediációs tevékenység az évek során kiterjedt a hitelbiztosítási és tőkefinanszírozási szolgáltatásokra is.

A francia hitelmediációs intézmény 2011 végéig 27248 KKV-val működött együtt, összesen 3,7 Mrd euró hitel felvételét segítette elő, az összes ügy 62%-ban jártak sikerrel.

Belgium

A Vállalati Hitelmediátor intézményét 2009. februárban hozták létre Belgiumban, Service de Médiation Banques – Credit- Placement néven, amelynek élén az ombudsman áll. A mediátori intézmény átfogó információkkal rendelkezik a KKV támogatási programokról és direkt hozzáféréssel is rendelkezik egy állami kisvállalkozás-finanszírozási alaphoz is, amely kiegészítő támogatott hitelekkel képes segíteni az életképes projekteket.

A belga intézmény 2010 végéig 514 KKV-val került kapcsolatba, 123 M euró hitelt sikerült mozgósítania, 60%-os sikerességi rátával.

Németország

A német kormány 2009 decemberében jelentette be a hitelmediációs intézmény elindítását. Hitelmediátornak egy tartományi bank korábbi vezetője lett kinevezve, az intézmény 5 millió eurós kerettel 2010 márciusában kezdte meg a tevékenységét. A hitelmediátor itt is szoros együttműködésben dolgozik a kamarával és a hitelintézetekkel, valamint a KKV-k számára támogatott programokat kínáló intézményekkel.

Németországban az intézmény 2011 végéig 1290 KKV-val került kapcsolatba, 254,5 M euró hitelről szóló megállapodásban működtek közre, sikerességi rátájuk 31% volt.

⁹ A következő példák a fenti hivatkozott OECD tanulmány alapján kerültek összeállításra.

Írország

Az ír kormány 2010 márciusában hozta létre a független intézményként működő Hitel Felülvizsgáló Irodát. Az Iroda állományába tartoznak a mediációt végző tapasztalt hitelezési szakemberek, ugyanakkor ők is szoros együttműködésben dolgoznak a támogatott programokat irányító ír állami vállalkozásfejlesztési ügynökséggel.

Az ír hitelmediációs intézmény 2012. február végéig 153 ügyben működött közre, 4,3 M euró hitel felvételét segítettek elő.

Spanyolország

A spanyol mediációs intézmény 2011-ben kezdte meg a tevékenységét a Gazdasági és Pénzügyminisztérium háttérintézményeként működő Hivatali Hitelintézet keretében. A Hitelintézet kormányzati ügynökség státuszban tevékenykedik és szerepet játszik az export és mikrohitel-finanszírozásban is.

2.3 A vállalkozások regionális jellemzői

Regionális összehasonlításban – szinte minden mutató tekintetében – a Közép-magyarországi régió túlsúlya látható. Ebben a régióban a legnagyobb a vállalkozás-sűrűség, itt a legmagasabb a hozzáadott értéke és az export aránya. A vállalkozás-sűrűség Észak-Magyarországon a legalacsonyabb, itt ezer lakosra 48,4 működő vállalkozás jut.

5. TÁBLÁZAT: A MŰKÖDŐ VÁLLALKOZÁSOK SZÁMA ÉS AZ EZER LAKOSRA JUTÓ MŰKÖDŐ VÁLLALKOZÁSOK TERÜLETI MEGOSZLÁSA 2011-BEN

	Vállalkozások száma (db)	Vállalkozássűrűség
Budapest	183.008	106
Pest	87.173	70
Fejér	25.175	59
Komárom-Esztergom	19.375	62
Veszprém	23.454	66
Győr-Moson-Sopron	31.834	71
Vas	16.573	64
Zala	19.049	66
Baranya	25.091	64
Somogy	18.643	59
Tolna	13.532	59
Borsod-Abaúj-Zemplén	31.052	45
Heves	17.409	57
Nógrád	9.031	45
Hajdú-Bihar	32.093	59
Jász-Nagykun-Szolnok	18.496	48
Szabolcs-Szatmár-Bereg	27.312	49
Bács-Kiskun	31.822	61
Békés	18.015	50
Csongrád	27.484	65
Összesen	690.375	68

Forrás: KSH

6. TÁBLÁZAT: A VÁLLALKOZÁSOK NÉHÁNY MUTATÓJA STATISZTIKAI RÉGIÓK SZERINT 2011-BEN

	Vállalkozás-sűrűség (működő, 1000 lakosra), db	Működő vállalkozások számának megoszlása (%)	Hozzáadott érték megoszlása (%)	Export megoszlása (%)
KÖZÉP-MAGYARORSZÁG	90,7	40,0	73,5	85,0
KÖZÉP-DUNÁNTÚL	62,3	10,1	4,9	2,6
NYUGAT-DUNÁNTÚL	67,9	10,0	5,3	4,0
DÉL-DUNÁNTÚL	61,1	8,5	3,0	1,4
ÉSZAK-MAGYARORSZÁG	48,4	8,5	3,4	1,6
ÉSZAK-ALFÖLD	52,7	11,5	4,9	2,8
DÉL-ALFÖLD	59,3	11,4	5,0	2,5
Összes vállalkozás	67,8	100,0	100,0	100,0

Forrás: KSH, Társasági Adóbevallás

Megjegyzés: Hozzáadott érték és export-mutatók csak a társasági adóbevallást benyújtó vállalkozásokra

7. TÁBLÁZAT: MŰKÖDŐ VÁLLALKOZÁSOK MÉRETKATEGÓRIÁNKÉNT ÉS RÉGIÓK SZERINT 2011-BEN

	0-1 fős	2-9 fős	10-49 fős	50-249 fős	250 fős és a fölötti	Összesen
KÖZÉP-MAGYARORSZÁG	67,3%	27,6%	4,2%	0,8%	0,1%	100,0%
KÖZÉP-DUNÁNTÚL	67,7%	27,9%	3,6%	0,6%	0,2%	100,0%
NYUGAT-DUNÁNTÚL	67,1%	28,4%	3,7%	0,7%	0,1%	100,0%
DÉL-DUNÁNTÚL	68,0%	28,0%	3,4%	0,6%	0,1%	100,0%
ÉSZAK-MAGYARORSZÁG	68,7%	27,2%	3,3%	0,7%	0,1%	100,0%
ÉSZAK-ALFÖLD	66,6%	28,9%	3,6%	0,7%	0,1%	100,0%
DÉL-ALFÖLD	64,6%	30,5%	4,2%	0,7%	0,1%	100,0%
Összes vállalkozás	67,1%	28,2%	3,9%	0,7%	0,1%	100,0%

Forrás: KSH

A vállalkozások méretkategóriánkénti eltérése nem jelentős az egyes régiók között. A 2-9 fős, valamint a 10-49 fős vállalkozások súlya némileg magasabb Dél-Alföldön míg a 0-1 fős vállalkozások nagyobb arányban az Észak-magyarországi régióban fedezhetők fel.

A KSH októberben megjelent közleményéből¹⁰ az alábbi legfontosabb megállapítások emelhetők ki:

- A mezőgazdasági vállalkozások magasabb súlya Észak-, Dél-Alföldön és Dél-Dunántúlon magasabb az átlagnál.
- Az ipari szervezetek Közép-, Nyugat-Dunántúlon, Észak-Magyarországon és Dél-Alföldön fordulnak elő nagyobb valószínűséggel.
- 2011-ben összesen 30 ezer külföldi érdekeltségű cége tartottak nyilván, ezek aránya Közép-Magyarországon, Közép- és Nyugat-Dunántúlon jelentősebb.
- A beruházások Közép-Magyarországon a szolgáltatási szektorhoz köthetők, a többi régióban inkább az iparhoz.
- Közép-, Nyugat-Dunántúlon és Észak-Magyarországon a beruházások nagyobb része köthető a KKV-khez (a többi régióban egyértelműen a nagyobb vállalkozások dominálnak).
- A vállalkozások túlélési esélye Közép-Magyarországon és Nyugat-Dunántúlon a legnagyobb.

A fenti adatok felhívják a figyelmet arra, hogy a következő uniós fejlesztési időszak forrásainak regionális elosztásában tekintettel kell lenni az egyes régiók eltérő adottságaira. A legmarkánsabb különbség az export megoszlásában mutatkozik. A vállalkozások kivitelének 85 százalékát jelenleg a Közép-magyarországi régióban állítják elő. Bár a vidéki régiókban a helyi piac (kisebb értékesítési távolság) meghatározóbb, az export részarányának növelésére van szükséges ezekben a régiókban is a versenyképesség javulása érdekében.¹¹

¹⁰ <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/orsz/vallalkregkul11.pdf>

¹¹ A Századvég Gazdaságtudató Zrt. a napokban indítja el kérdőíves felmérést az értékesítési távolságok felméréséről.